

Vahelduvad ilmad – meie elu vürts

Kui lõunapoolsemates maades võime hädaga eristada neli aastaaga, siis Eestis on neid tervelt kaheksa.

Küll meil Eestis on ikka kliimaga vedanud, mõtlesin endamisi, lugenud uudist, et üks Norra perekond pöördus pärast mitmeid Okeaanias elatud aastaid tagasi Põhjamere äärde. Põhjus – üksluine kliima, s.t igavene suvi. Kuigi Aleksander Puškini väite kohaselt on siitkandi suvi vaid lõunamaise talve karikatuur (ikkagi poeedi Etioopia juured!) ja tänapäevasema stamplause järgi kolm kehva suusakuud, ületab meie maa kuumarekord (35,6 °C) nii mitmegi ekvatoriaalse vöötme riigi – Tonga, Seišellid, Samoa, Ruanda – näitajaid!

Pole olnud kevadilma

Eestis lisanduvad tuntud põhisesoonidele kevadtalv, varakevad, hilissügis ning eeltalv. Kuigi märtsi lõpul saabub põhjapoolkerale astronoomiline kevad ning kogu progressiivne inimkond sai koguni suveaja, oleme Eestis praegu veel varakevades. Ööpäeva keskmine õhutemperatuur pole püsivalt ületanud 5 kraadi, mis on kliimaatilise kevade saabumise kriteeriumiks, õigupoolest pole 10. aprillini olnud ühtegi kevadilma, uskuge või mitte!

Aga ega ta tulemata jää. Keskelt läbi algab kevad kõige varem Võrus – 18. aprillil, Tallinnas 24. ja Vilsandil 26. kuupäeval. Kolleeg Jaak Jaaguse arvutuste kohaselt kestab see aastaag saartel ka kõige kauem – Vilsandil keskmiselt 46 päeva.

Võrru saabub suvi (ööpäeva keskmise temperatuuriga püsivalt üle 13 kraadi) seevastu juba 37 päeva pärast. Viimast võiks vabalt kutsuda meie kevadepealinnaks, kuna kolme kevadkuu keskmine õhusoo on seal märksa kõrgem kui mujal. Et Pärnu on Eesti suvepealinn, selle vastu pole midagi – kliimaatiline suvi kestab seal kõige kauem, keskmiselt 102 päeva.

Alalõpmata oleme tunnistajad selle kohta, kuivõrd mitmekesised on Eesti ilmaolud. See, et äsja oli pool riigist korraliku lume all, teine, lõunapoolsem osa aga nautis kevadisemat ilma, pole muidugi mingi uudis. Seda juhtub nii kevaditi kui ka sügisel (siis küll enamasti nn järve- ehk laheefekti mõjul, nagu novembris 2010). Kliimalt oleme ju kui suurriik. Vähe on maid, kus ilmakontrastid oleksid sedavõrd suured nii pisikesel territooriumil.

Kui Ristna ja Väike-Maarja keskmiste temperatuuride vahe on jaanuaris 4,5 kraadi (vahemaa 240 kilomeetrit), siis viimase ning 700 km kaugusel asuva Moskva vastavate näitude vahe on vaid 0,8 kraadi. Mäletate – veebruari algul mõõdeti Eesti kaguservas Korelas karm $-33,3^{\circ}$, samal ajal Ristnas aga mõnus $-3,3^{\circ}$. Kõigiti soliidne vahe.

Suuri ilmaerisusi võime tunda igal aastaajal ja igal pool. Näiteks mõõdeti 30. aprillil 2010 Tõraveres maksimumtemperatuuriks $20,5^{\circ}$, samal ajal väriseti Hiiumaa lääneäärel $7,5$ kraadi käes. Vahel on lood

aga vastupidised: 21. juulil 2005 oli just Ristna palavaim paik 26,5 kraadiga, naabritel külmetas Sõrve sääär 14kraadises jaheduses.

Ilmataat osutab vahel ootamatult nooruslikku käbedust. Klimatoloogiliseks klassikaks on saanud olukord 2003. aasta Otepää suusatamise MK etapi ajal. Õhutemperatuur langes 11. jaanuaril 12 tunniga 0 kraadilt –34-le ja edasi tõusis 13 tunniga jälle plusspoolele! Lausa imesta, kuidas me sünoptikud ja ilmamudel tookord looduse vimkad suutsid ette näha.

Üllatusi sademetega

Ilmataadile meeldib Eesti elanikele ka sademetega põnevust tekitada. Neid tuleb vahel tõesti, nagu jumal juhatab – kohati kasinalt, siis priiskavalt. Hea näide on 2003. aasta august, kui saarlased-hiidlased kannatasid põua käes, samal ajal kui Ida-Virumaa põllud meenutasid riisivalju (Jõhvis sadas 267 mm ehk 3,6 keskmist kuuportsu vihma).

Aasta varem ei tulnud aga Valgas 40 päeva taevast tilkagi, Võru lõikuskuu sademete hulk oli 0,3 mm. Samal ajal kasteti Kuusikut 88 mm veega. Kus on siin õigus, küsisid lõunaosariikide põllumehed. Aastatevahelised erinevused on Eesti kliimas samuti üllatavalt suured. Vaid paar näidet Tartumaalt. Kõigi aegade külmim jaanuar (keskmise temperatuur –17°) oli 1987, kõige soojem aga kaks aastat hiljem (0,6°). Augustis 2001 sadas seal 108 mm vihma, 2002. aastal vaid 8 mm, järgmisel juba 115 mm. Jah, ei ole midagi püsivamat Eesti ebapüsivast ilmast.

Ain Kallis

(Maaleht, 12.04.2012)